דהוא מיית ברישא. והיינו טעמא כדאמר בפ״ק דערכין (דף ז.) דאיידי דזוטרא חיותיה עיילא ליה טיפתא דמלאך המות ומתתכא ליה לסימנין והא דאמר בפרק בהמה המקשה (חולין דף עד.) השוחט הבהמה ומצא בה בן תשעה מי כו׳ היינו דוקא כששחטה או הרגה אמו היא מתה מחלה כדאמרי׳ בפ״ק דערכין ט)(דף ז. ושם) והא דאמר (ח) בהשוחט (חולין דף נח.) דמתה אמו והדר ילדתה היינו מתה על ידי אדם אי נמי על ידי מלאך המות וכגון שנעקר הולד לגמרי דאז אין הולד מת כדמשמע בפ״ק דערכין (דף ז. ושם) וא״ת כיון דבהריגה או נעקר לגמרי היא מייתא ברישא והא הולד א״כ אמאי נקט בן יום אחד עובר נמי נוחל ומנחיל וי״ל דבן יום אחד פסיקא ליה לאבל בעובר לא פסיקא ליה לימיתי נוחל ומנחיל: **ופרכס** תלתא פרכוס׳. ואית דגרס עד תלתא פרסי פירוש מהלך שלש פרסאות: **בכור** שנולד אחר מיתת האב אין נוטל בחלק בכורה מאי **טעמא** יביר בעינן. קשה לר״י דאמאי לא מפיק ליה מוילדו לו לגעיל דבפ׳ יש בכור (בכורות דף מז: ושם ד״ה וילדו) דריש ליה נמי גבי בכור דדרים מיניה בכור שיצא דרך דופן אין נוטל בחלק בכורה ויש לומר אי לא דידעינן בכור מקרא אחרינא לא הוה מוקי האי קרא בפשטו אלא בבכור וכן בפ׳ יש נוחלין (לעיל דף קמ.) דמפיק מוילדו לו בנים לטומטום אין ממעט בחלק בכורה ומוהיה הבן הבכור מפיק דבכור טומטום אין נוטל פי שנים התם נמי אי לאו דידעינן בכור מקרא אחרינא לא הוה מוקמי קרא דוילדו לו בנים בפשטו אלא בבכור והשתא אתי שפיר דלא מקשי אמאי לא נימא דיוצא דופן אינו ממעט בחלק בכורה מוילדו לו כדממעטינן בבכורות מיניה דאין בכור יוצא דופן נוטל פי שנים אלא ודאי כל כמה דליכא תרי קראי לא מוקמי אלא אבכור ולא אפשוט: **והלכתא** המזכה לעובר לא קנה. פירש ריב״ם דבירושה הנאה מאיליה יכול להיות דהלכה כר׳ יוסי דאמרינן בפרק אלמנה (יבמות דף סז. ושם ד״ה אוכלין) דהודו לו חכמים לרבי יוסי דמסתבר טעמיה אף על פי שלא חזרו בהם גרסה דהלכתא כוותיה כיון דמסתבר טעמיה: ושמנה מנים הנותרים יחלקו בין שלשתן לאובן ושמעון ולוי כל אחד יטול שלש מנים חסר שליש וגם אם יחזור וימות לוי יטול אחיו

דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב למימרא דהוא מיית ברישא והא הוה עובדא ופרכס תלתא פרכוסי אמר מר בר רב אשי ח)מידי דהוה אזנב הלטאה שמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר לומר א״שממעט בחלק בכורה ודוקא בן יום אחד ב״אבל עובר לא מאי טעמא י״וילדו לו אמר רחמנא דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא י״בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא וילדו לו אמר רחמנא והא ליכא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא ד״בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא ב״יביר אמר רחמנא והא ליתא דיביר והלכתא ככל הני לישני דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן המזכה לעובר לא קנה ואם תאמר משנתינו ט״ה״הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו ט״אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק אייתי לי בי עשרה ואימר לך באפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא המזכה לעובר לא קנה **ההוא דאמר לדביתהו** נכסי לבני דיהוו לי מיניך אתא בריה קשישא אמר ליה ההוא גברא מאי תיהוי עליה אמר ליה זיל קני כחד מברא י״הנך ודאי לא קנו דאכתי ליתנהו האי אית חולק לטליא במקום בניא או לית ליה חולק לטליא במקום בניא רבי אבין ורבי מיישא ורבי ירמיה דאמרי אית חולק לטליא במקום בניא רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא דאמרי לית חולק לטליא במקום בניא אמר ליה רבי אבהו לרבי ירמיה ט״הלכתא כוותן או הלכתא כותייכו אמר ליה פשיטא דהלכתא כוותן דקשישנא מינייכו ולאו הלכתא כוותייכו דדרדקי אתון אמר ליה מידי בקשישותא תליא מילתא בטעמא תליא מילתא וטעמא מאי ט״זיל לגביה דרבי אבין דאסברתה ניהליה וכרכיש

להנחיל ממונו לאחיו מן האב. ולא בהדיא תנן לה אלא מדוקיי׳ דהך דתנן לקמן (דף קנח:) נפל הבית עליו ועל אמו כו׳ דמשמע דאם מת קודם אמו אין יורשין ממון האם ובית נוחלין) נמי דייקינן לה ממתני׳ דהאשה את בנה והאשה את בעלה מה האשה את בעלה אין הבעל יורש את אשתו בקבר אף האשה את בנה אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב. אבל אילו מתה אם תחלה ואחר כך מת עובר היה מנחיל לאחין מן האב דלעולם אימא לך דעובר יורש **ופרכס.** העובר אחר יציאת נפשה: ומשני **מידי דהוה אזנב הלטאה.** שמפרכסת אחר שחתכוה מן הלטאה ואין בה חיות: **מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר.** לעולם אימא לך זימנין דהיא מייתא ברישא ואחר כך עובר ומנחיל העובר לאחין מן האב דעובר יורש הוא ואע״ג דתירץ רבא לעיל [ע״ח] שאני התם דמעיקרא רפוי מרפיא בידייהו ואתא למימר דעובר אינו יורש שיטת גמרא הוא זה אזיל הכא וקא מדחי ליה ואזיל הכא וקא מדחי ליה ולעולם הך מתנה דבן יום אחד נוחל ומנחיל) אלא למעוטי עובר מדין ירושה אלא למעוטי דאינו ממעט בחלק בכורה וכדמפרש ואזיל שבא לומר דבן יום אחד ממעט בחלק בכורה כגון יעקב שמת והניח שני בנים ראובן ושמעון והניח שנים עשר מנה ראוי הבכור ליטול פי שנים כאחד מן אחיו ויטול ראובן שמנה מנים ושמעון ארבעה מנים נולד לוי בחיי יעקב ומת יעקב בו ביום אחרי לידת לוי נמצא נוטל ראובן ששה ושמעון שלשה ולוי שלשה ומת לוי בו ביום אחרי מיתת אביו דהוה ליה בן יום אחד ומנחיל לאחיו שלשה מנים הראוין לו ונאלו לא יטול ראובן חלק בכורה כנגד שמעון שהרי מכח אחיו לוי הוא ירש נמצא ראובן נוטל שבעה מנין וחצי ושמעון ד׳ מנין וחצי נמצא שמעון לידת לוי לראובן חצי מנה מחלק בכורתו. ודוקא בן יום אחד אבל אם היה לוי עובר כשמת אביו יעקב ואח״כ נולד לוי אינו ממעט בחלק בכורה אלא בחלק פשיטות כיצד מת אביו נוטל ראובן מן השנים עשר מנים ארבעה מנים בחלק בכורה כאילו אין העובר בעולם שהרי לא היה יעקב בנים ילודים אלא ראובן ושמעון

בחלקו נמצא ראובן נוטל ארבעה מנים של חלק בכורה ושלשה מנים חסר שליש חלק פשיטותו ומחצית של חלק לוי דהיינו מנה ושליש סך הכל מ׳ מנין ואם היו עשרה אחין יחלקו חלק לוי לעשרה חלקים וחלק בכורה לא יזוז מקדמותו: **וילדו לו בעיגן.** כשנולדו לאב בחייו אמר רחמנא לתת לו פי שנים [דכרים כא] חלק בכורה על אחיו שכם אחד אבל עובר הנולד לאחר מיתתו של אב לא קרינא ביה וילדו לו ונגבי חלק בכורה כמאן דליתא דמי ויטול הבכור חלק בכור גדול לפי חשבון אותן אחין הנולדים בחיי אביו: **בכור הנולד לאחר מיתת האב.** כגון ילדה תאומים או היו ליעקב נשים הרבה ונולד ראובן אחר מיתתו מלאה ויוסף מרחל: **יביר בעיגן.** וכיון דנולד בחייו אפילו לא ראהו אביו ולא הכירו מימיו הואיל וראוי להיכרא אין היכרא מעכבת בו כדר׳ זירא דכל הראוי לבילה כו׳ (לעיל דף פא:). בפר״ח: **ופ״ה משנתינו.** דאיתיביה רב נחמן לרב הונא דלעיל [קמא:] האומר אם ילדה אשתי כו׳: **קרובה אצל בנו.** וגמר ומקנה בכל לבו אבל לעובר אחר לא קנה: **בגדתאה.** דמן בגדד עיר שנולד בה ובכתבי רב שרירא היא נזכרת: **בי עשרה.** לפרסומי למילתא: **והלכתא המזכה לעובר לא קנה.** כדבי יוחנן וכגון שאינו בנו אבל המזכה לעובר שבמעי אשתו קנה דדעתו של אדם קרובה אצל בנו: **נכסי לבני דיהוי ליך מיניאי.** ולא היתה אשתו מעוברת הלכך לא קנה כדלקמן דכה״ג לא אמרינן דעתו של אדם קרובה אצל בנו אלא היכא דמזכה לעובר שנמצאה אשתו כבר ושוב מצאתי כן בפר״ח: **בריה קשישא.** מאשתו ראשונה: **יקנה כאחד ברא כו׳.** יקנה כאחד מן הבנים העתידים להולד מאשה זו: **אית חולק לטליא במקום בניא.** דאף על גב דבניא לא קנו בכח מתנה זו אפילו חלק אחד דהא ליתנהו אפילו עובר דנימא דעתו של אדם קרובה אצל בנו ולא יקנו אלא בתורת ירושה במיתת אביהם אפ״ה בריה טליא קנה בכח מתנה זו חלק אחד מלבד חלקו שיורש עם אחיו: אית חולק לטליא כנגד אחד מהן אילו קני דה״ק ויקנה כאחד מבריא דיהוי לה מינאי ואף על פי שלא יקנו רואין כמה בנים יהיו לה אם הן שלשה בנים מלבד הקשים חולקין בארבעה חלקים ויטול זה חלק אחד מהן וחוזרין וחולקים שלשה חלקים הנותרים לארבעה ויטול כל אחד חלק אחד בתורת ירושה: **עליא.** תיווק גדול כדאמר בפרק המוכר את הספינה (לעיל דף נא:) דאמר ח״רב נחמן והזרגא כי הוו מטיילין עליא ותליתא כבר שב סרי בשוקא ולא הוו חטאו: **במקום בניא.** כשיירשו הבנים את אביהן אית חולק לטליא עמהם לבד ירושתו כדפרישית: **לית חולק לטליא.** אלא חלק ירושה בלבד כדמפרש לקמיה [קמג.] דקני כחמור הוא דקאמר ליה קני כאחד מן הבנים שיהיו לי וכי היכי דאינהו לא קנו שהרי לא היו עדיין אפילו עובר בשעת מתנה איהו נמי לא קנה שנתלית מתנתו במתנת הבנים: וכרכיש

עין משפט נר מצוה

יח א ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ מלוה הלכה ה סמג עשין כז עור שו״ע חו״מ סי׳ רנז סעיף ה [וכרב אלפס דמכילתין פ״ח דף רח.]:
יט ד מיי׳ שם הלכה ב טוש״ע שם סעיף ג [וכרב אלפס שם]:
כ ה מיי׳ פכ״ג מהלכות מכירה הלכה י וס״ח מהל׳ זכיה הלכה ה סמג עשין פב עור שו״ע חו״מ סי׳ רי סעיף ח וסי׳ רנג סעיף כו:
כא ו מיי׳ פכ״ג מהל׳ מכירה הל׳ י סמג שם עור וש״ע חו״מ סי׳ רי סעיף ח:

רבינו גרשום

והא הוה עובדא. דמתה אמו וראח״כ פרכס העובר ג׳ פרכוסי אלמא דבתר הכי חיי: [מידי דהוה]. שדומה חיותו לזנב הלטאה שמחותכת ומפרכסת וההוא חיותיה אינו חיות: מר בריה דרב יוסף משמיה דרב׳ אמר. הא דקתני מתני׳ תינוק יום אחד נוחל ומנחיל הכי מפרש לה לומר שממעט בחלק בכורה. שאם היו ט׳ אחין והה התינוק נחלק הנכסים בי״א חלקים ונוטל הבכור פי שנים דאי ליתא להאי לא הוי מחלקין אלא לי׳ חלקים ונוטל הבכור ב׳ חלקים ואם מת האי תינוק יחלקו חלקו בשוה ביניהן: אבל עובר אינו ממעט. שלא היה כלום ולעולם המזכה לעובר קנה: מאי טעמא. אינו ממעט: וילדו לו בנים. בחייו ממעטי: בכור הנולד לאחר מיתת האב. כגון שילדה תאומים וניכר הבכור שיצא תחלה: כהני חלת לישני דרבא. חדא לומר שממעט בחלק בכורה והני תרתי: ואם תאמר משנתינו. האמר אם ילדה אשתו זכר יטול מנה ילדה נקבה נוטל מאתים דמשמע המזכה לעובר קנה. משנתינו היינו טעמא דהאיל ואדם קרוב אצל בנו: אייתי לי עשרה. כדי לפרסומי מילתא דידיה: אמר ליה זיל קני כחד מינייהו. כשנולדו ויירשו את אביהן ויחלקו את ירושתן אי האי נסיב טפי אי לאו ולדברי הכל המזכה לעובר לא קנה: ר׳ אבין ורבי מיאשה ורבי ירמיה אמרו אית חלק לטליא. לבחור זה במקום בניא דיהוי ליה כלומר מעכשיו זיכה לו חלק אחד מנכסיו כאחד מן הבנים שיהי׳ לו ויחלקו המותר ויטול גם הוא חלקו עמהן ומתחלה יטול אחד קודם חלוקה שאם יהי׳ לו הבנים ג׳ לבד מטליא יטול הוא ג׳ ורב הנחלה תחלה ומן המותר יטול כאחד מהם: ר׳ אבהו ור׳ יצחק נפחא ור׳ חנינא לית חולק טפי לטליא. האי בר קשישא לית ליה שום חלק טפי במקום בניא אלא יטול כאחד מהן ולא שום חלק יותר: אמר ליה. ר׳ ירמיה: פשיטא דהלי׳ כוותן דאנן קשישן מינייכו. אלא מאי קא סברת דהלכתא כוותייכו לא דדרקי אתון: מידי בקשישא תליא מילתא בטעמא תליא מילתא. וטעמא דילן מסתבר טפי. וא״ל ר׳ ירמיה ואימא לי טעמא מאי לית חלק לטליא. אמר ליה ר׳ אבהו זיל לגבי דר׳ אבין כו׳:

מסורת הש״ס

ח) הלכה ג״ע דמאי רוב נחלה דקתמר. ותוי דל״ל חלק אחד בנחלה תחלה וכו׳.

ט) [ערכין ז. נדה מד: חולין כח.], כ) [לעיל קלט.], ג) יבמות סז: כתובות ז. [זבחים נב.], ד) [לעיל קס.], ה) [נדה מב.], ו) [לעיל קיד:], ז) [נדה מד.], ח) [ל״ל ר׳ יוחנן], ט) [ע״פ הפי׳ שכתבו תוס׳ נדה מד. ד״ה איהו ע״ש],

תורה אור השלם

1 כִּי תִהְיֶין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנוּאָה:
דברים כא טו
2 כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
דברים כא יז

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה דהוה וכו׳ והא דאמר בפרק השוחט דמקה אמו:

מוסף רש״י

והא הוה עובדא ופרכס. עובר שנמעי אמו אחר מיתתה תלתא פרכוסי, אלמא היא מייתה ברישא (נדה מד:). אזנב הלטאה. אם מותכין אותה מפרכסת החתיכה ואע״פ שאין בה חיות (ערכין ז:) שהרי זנב הלטאה מותך אותה לגמרי והיא מפרכסת, מיתוך הזנב מפרכס (חולין כא.). בגדתהא. בעל אגדה, ל״ל שם מקום שהוא בנבכל ששמו בגדד (יבמות סז.) עיר שבנבל ושמה בגדת, נפסק סדרו של שריגל נתון היא מזכרת (כתובות ז:). בי עשרה. לפרסם את הדבר (יבמות סז.). המזכה. מתנה על ידי אחר, לעובר. שנמעי אמו, קנה (כתובות ז:). דאסברתה ניהליה. פירשתי לו טעמא (נדה מד.).

וכרכיש. הוה לדבריי: **קני כחמור מי קנה.** כמו שהחמור לא קנה כן הוא לא קנה הכא נמי כי היכי דבנים העתידים לבא בעולם לא קנו אילו נמי לא קנה: **אם וחמור.** אם ובהמה זו תקנו נכסיי: **קנה מחצה.** דהכי אמר ליה אתה וחמור תקנו שניכם הוא מחצה ואתה מחצה ולא אחד האיש חלקו בשניל החמור שלא תלמן זה בזה: **לא קנה ולא כלום.** דכיון דבקנין אחד שיתף שניהם לא נגמרה בדעתו להקנות לזה בלא זה כלום וכיון דחמור לא קנה אילו נמי לא קנה: **רב ששת אמר קנה הכל.** אדם יודע שאין חמור קונה וגמר בדעתו שמי שיוכל לקנות משניהם יקנה: **כשהוא תורס.** קישות אחד מחמשים איכא למיתת דלמא איכא מר בפנימי שבזה טפי מאיך ואין כאן אחד מחמשים במתוק ונמצא תורס מן המר על המתוק הלכך כשהוא תורס מוסיף על המתוק כגילה מקישות אחרת ותורס קישות וכגילה על המרגעים ומשע ואיכא השתא מתוק בתרומה טובא ונמצא תורס מן המתוק על המתוק: **ואמאי אם וחמור הוא.** שאמר קישות זה יהא תרומה על אלו וכיון דיש בה מר ומתוק כי היכי דמר לא חייל בה תרומה ולא מבטל שם טבל מן המ"ט הכי נמי המתוק לא יחול עליו שם תרומה אלא מאי איכא (א) למימר המתוק קנה הכל ופטר מעבל את המ"ט ולעיל נמי אם וחמור אף על גב דחמור לא קנה הוא קנה הכל כי היכי דהכא דמר לא קנה ומתוק קנה הכל: ומשני **שאני תרומה.** דמר נמי תרומה מעליתא הוא כמתוק ואין כאן אם וחמור ושניהן קונין זה בזה: **לא תשאו.** על התרומה חטא אם תרימו את אילו מן היפה הא אם תרימו מן הרע תשאו עליו חטא שלא עשית מצוה מן המובחר: **נשיאות חטא למה.** אלא יחזור ויתרום מן היפה: **מעשה בחמש נשים.** בפ' האיש מקדש והתסי מפרש לה רב שפיר אמר רב שמע מינה מתמניתין הרבעה ונקטו בידיה תלת שמע מינה המקדש בפירות שביעית מקודשת וש"מ קדשה בגזל אינה מקודשת ואפילו בגזל דידה מדקתני שלהן היתה ושל שביעית היתה טעמא דשביעית דהפקר הוא הא דשאר שני שבוע לא וש"מ אשה נעשית שליח לחבירתה ואפי' במקום שנעשית לה לרה שהרי קבלה אחת על ידי כולן ונתקדשה היא וחבירותיה בכלכלה זו ונעשו לרות זו לזו: **אין אחיות מקודשות.** דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קדושין כלל ואפי' בחדא מיניהו: **ואמאי.** נכריות מקודשות והא אם וחמור הוא הרי מקדש בכלכלה זו כולן חמש נכריות ואחיות וכי היכי דאחיות לא קנו נכריות נמי לא יקנו אלא שמע מינה מה שיש בידו כח לקנות יקנה הכל כרב ששת: **היינו דאמרי רב הונא בר אויא בחלוס.** ומשום דאמרת לי דמותיב רב אויא תיובתא נתקיים חלומי מיהו לאו קושיא הוא דלאו מי אוקימנא כו' בתמיה: **הראויה מכם.** ואין אחיות בכלל ואפי' הוא דמוקי לה הכי בקדושין (נא:). וקי"ל כרב נחמן דאמר דאם וחמור קנה מחצה והמזכה לעובר לכשתלד קנה כרב נחמן. בפירוש רבינו חננאל: **קני פלגא.** כנגד הבנים היא מחצה והם מחצה: **והיתה לאהרן וגו'.** בלחם הפנים כתיב אהרן זה כהן גדול ומחצה לכהן גדול ומחצה למשמרת הכהנים. והך ברייתא במסכת יומא בפרק ראשון (דף יח:) דתנן המתם גבי כהן גדול (יד.) מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש ומניח בגמרא (שם יח:) ונוטל חלה אחת משתי חלות של עצרת ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים רבי אומר לעולם חמש שנאמר והיתה לאהרן ומחצה לבניו (ויק.) משום דאמר לה הכי נמי את לא תהא מקניה לאחרים אלא לבניו ומחצה לאהרן ומחצה לבניו דיה שתטול כאחד מכניה דלא שקלא פלגא. והא הוה עובדא דאמר לה ש"מ נכסיי לך ולבניך ואגבי שמואל פלגא לאחתא: אבולי ואסטרטיגי. שהשליך על בני העיר ועל בני חצר סתם שיקנו לו כתר. אבולי בני העיר. אסטרטיגי חצרנים. ואמר רבי ניתבו אבולי פלגא ואסטרטיגי פלגא ה"נ לגבי הא אתתא מאי שנא: מי דמי התם. גבי אבולי ואסטרטיגי מעיקרא אבולי לחודייהו שהן המס ואסטרטיגי סיוע במקצת בעלמא הוו מסייעי בהדייהו השתא וכו': ששים בכלי אחד ומ' בכלי אחד כו'. הרי

וכרכיש בה רישיה בי מדרשא אזל לגביה א"ל אילו א"ל קני כחמור מי קני דאיתמר קני כחמור [1]לא קנה [6]את וחמור רב נחמן אמר [2]קנה מחצה ורב המנונא אמר לא אמר כלום ורב ששת אמר קנה הכל אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא רבי יוסי אומר אין לך מר בקישות אלא פנימי שבו לפיכך כשהוא תורם מוסיף על החיצון שבו ותורם אמאי את וחמור הוא שאני התם דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא [3]דאמר רבי אילעא מנין לתורם מן הרע על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [1]ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרע על היפה שתרומתו תרומה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי מתיב רב אויא תיובתא [3]מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ושלהן היתה ושל שביעית היתה ואמר הרי כולכן מקודשות לי בכלכלה זאת וקבלה אחת מהן ע"י כולן אמרו חכמים [4]אין אחיות מקודשות אחיות הוא דאין מקודשות הא נכריות מקודשות [5]ואמאי את וחמור היא אמר ליה היינו [7]דחזאי רב הונא בר אויא בחלמא דמותיב רב אויא תיובתא לאו מי אוקימנא [8]דאמר הראויה מכם לביאה תתקדש לי ההוא דאמר לה לדביתהו נכסיי ליך ולבניך אמר רב יוסף [9]קנתה מחצה ואמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא [10]רבי אומר [2]והיתה לאהרן ולבניו [11]מחצה לאהרן מחצה לבניו אמר ליה אביי בשלמא התם אהרן בר חלוקה הוא להכי פרט ביה רחמנא למשקל פלגא אשה לאו בת ירושה היא דיה שתטול כאחד מן הבנים איני והא עובדא הוה בנהרדעא ואגביה שמואל פלגא בטבריא ואגביה רבי יוחנן פלגא ותו כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר [8]ההוא דמי כלילא דשדו דבי מלכא אבולי ואיסטרוגי אמר רבי ניתבו אבולי פלגא ואיסטרוגי פלגא הכי השתא התם מעיקרא כי הוו כתבי אבולי הוו כתבי ואיסטרוגי הוו מסייעי בהדייהו וידע מלכא דהוו קא מסייעי השתא [11][מאי דקא כתבי] אבולי ואיסטרוגי למימרא דהני פלגא והני פלגא מתיב רבי זירא [12]האומר הרי עלי מנחה מאה עשרון להביא בשני כלים מביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד ואם הרי

רב נחמן אמר קנה מחצה. והלכתא כרב נחמן והא דאמר בפ"ב דקדושין (דף נא.) וליטעמיך אימא סיפא מעשה בחמש נשים כו' עד אם וחמור הוא ואם וחמור לא קנה לאו משום דהלכתא הכי אלא הכי בעי למימר ותקשה למאן דאמר לא קנה וכי היכי דלדידיה צריך לתרלה הכי נמי צריך לתרלה לרבא:

אין לך מר בקישות אלא פנימי שבו. תימה כיון דכל קישואין הפנימי מר והחיצון מתוק למה לא יתרום מזה על זה והלא החיצון יפטור החיצון והפנימי יפטור הפנימי ולמה צריך להוסיף על החיצון ורלה לר"י דר' יוסי דהכא לא מייירי בכל הקישואין מריס אלא אותה שתורם נמצאת מרה וקאי אהא דתנן במסכת תרומות (בפ"ג משנה ו) ומייתי לה בהאשה רבה (יבמות דף פט. ושם) התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום ור' יוסי פליג וסבר דאין צריך לחזור ולתרום אלא מוסיף מן החיצון על החיצון דאפי' אותה שנמצאת מרה אין החיצון מר כל כך שלא יהא עליו תורת אוכל והכי משמע בהדיא בירושלמי על ההיא משנה דהתורם קישות דקאמר בשלמא אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום דספק גמור הוא אם היה סרוח בשעת הפרשה אם לאו אלא קישות ונמצאת מרה אמאי הוי תרומה הא ודאי דהיתה מרה גם בשעת הפרשה ולמה היא תרומה כלל ומשני עשאוה ספק אוכלין דאוכל גמור הוא מן התורה ולכך היא תרומה והכי נמי אמרינן הכא דמדאורייתא תרומה מעליא הוא אלא דקנסי ליה משום דהוה ליה למטעמיה דאמרי' בהאשה רבה (שם) ועשאוה ספק אוכל ולכך יחזור ויתרום ובתר הכי מייתי בירושלמי ההיא דר' יוסי דהכא דאין לך מר בקישות אלא פנימי שבו וקא בעי התם וכי בדבר שיכול ליבדק נחלקו ומשני על עיקר בדיקתה נחלקו דתנא קמא סבר יש מרירות הרבה בחיצון ולאו לעשותו ספק אוכלין ור' יוסי סבר אין בו מרירות כל כך ואין לאו לעשותו ספק אוכלין ולכך לא יחזור ויתרום הרי משמע בהדיא דרבי יוסי פליג אמתניתין דהתורם קישות:

אם

[1] (קדושין נא.), [2] (יבמות נא.), [3] (ב"ב נ:, יומא פט: קדושין מו: (תמורה ה.), [4] (קדושין נ:), [5] (נזירות ה. נו.), [6] ע"ז י: פנהדרין כא. [יומא יח:], [7] כש"ל [8] (קדושין נב.).

תורה אור השלם

1 ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו:
במדבר יח לב

2 והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם: ויקרא כד ט

גליון הש"ם

גמרא מחצה לאהר'. עי' בספקי מהרש"א סי' עב:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"ב"ם ד"ה ואמאי וכו' אית לך למימר:

מוסף רש"י

וכרכיש בה רישיה. הוה לדבריי ונענע בראשו (נדה מב.). **ולא תשאו עליו חטא.** בהרימכם את חלבו לא תשאו חטא, הא אם תרימו את הרעה שבו תשאו חטא (קדושין מו:) שהתרומה מקדש כמו שהיא רע ואין תקנה להמליחה ולא לחזור ולתרום (לעיל פז.). **נשיאות חטא למה.** הא לא עבד ולא מידי, ויחזור ויתרום מן היפה (שם). **הא נכריות מקודשות ואמאי את וחמור היא.** נותן מתנות לנולד ולעובר שבמעי אמו שאינו קונה כלום, גם הנולד אינו קונה, שהרי לא הקנה לזה בלא זה, והכא נמי אינא חדא דלא מאיא ליה כלו (קדושין נא.). **והיתה לאהרן ולבניו.** בלחם הפנים כתיב, והכן וטול מחצה כדאמרינן בסדר יומא (יח:) וטול חלה אחת משתי חלות של עצרת וארבע או חמש ממעשה לחם הפנים, והתם מפרש דפלגא היא (ע"ז י:).

רבינו גרשום

קירקיש בה רישא. כלומר דהכי עיקר דלית חולק לטליא: אמר לו זהו הטעם דאילו אמר לו קנה כחמור. ממון שלי מי קני כחמור הא חמור לאו בר קנייה הוא וכי היכי דחמור לא קנה איהו נמי לא קנה הכי נמי להיכא דאמר ליה זיל קני כחד מיניהו ואינהו לאו בני קנייה נינהו דאכתי לא אתו לעלמא דקיימא לן הכוכה לעובר לא קנה האי בר קישישא נמי לא קנה להכי דיטול לחודיה בלא דידהו ויחלוקו בשוה והיינו טעמא דלית ליה חולק: אי אמר ליה קני את וחמור רב נחמן אמר קנה מחצה. דהכי קאמר את דבר קנין את קנה חצי וחמור לאו בר קנין הוא אינו קונה: ורב המנונא אמר לא קנה ולא כלום. דדימה קנינו לחמור כלומר כי היכי דחמור לא קנה כלום הכי נמי את לא תהא קונה כלום: רב ששת אמר קנה הכל. הכי קסבר בשלמא חמור לאו בר קנין הוא ואינו קונה כלום אבל את דבר קנין את קנה הכל חלקו ולחלק חמור: אמר רב ששת מנא אמינא לה. דקנה הכל: דתניא ר' יוסי אומר אין לך בקישות מר אלא פנימי שבתוכו לפיכך כשהוא תורם מוסיף על התרומה חצי קישות אחד בלבד הואיל ויש מר בתוכו ואינו כולו מתוק נמצא תורם מן הרע על היפה דאין ברירה לפיכך מוסיף עליו עוד חצי קישות כדי שיהא זה חצי חיצון במקום המר שבאותו קישות

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכה יב סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רי סעיף ב:
כג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
כד ג ד ה מיי' פ"א מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מא סעיף ג:
כה ו מיי' פי"ח מהל' זכייה ומתנה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף ה:
כו ז מיי' פ"ד מהלכות תמידין הלכה יד:
כז ח ט עי' בשי"ע חו"מ סי' קנב סעיף ו בהג"ה וסי' קכח סעיף ב בהג"ה מענין מסיס:
כח ט מיי' פי"ז מהל' מעשה קרבנות הל"ו:

רבינו גרשום (המשך)

של תרומה דחשיב כאילו כולו מתוק. דאמאי מתוקנין לדבריך דאמרת את וחמור לא קנה כלום הכא נמי האי מר שבתוך קישות זה של תרומה כחמור הוא מה חמור אינו קונה האי מר נמי אינו פוטר כלום. ולימא כי היכי דהאי מר אינו פוטר כלום החיצון המתוק נמי לא פטר ולא תהא תרומה אלא מדקא מוסיף ותורם והוי תרומה אע"ג דיש מר בתוכה ש"מ דאת וחמור קנה הכל. ומשני לעולם אימא לך את וחמור לא קנה כלום והכא מאי טעמא מתוקנין בתוספת דמדאורייתא אפי' תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה כדר' אילעא וכו' אבל החמירו רבנן משום חביבת המצוה דלא יתרום אלא מן היפה על היפה ולא דמי כלום לאת וחמור: הא מתיב רב אויא תיובתא. דאת וחמור קנה הכל: וליקט איש אחד כלכלה של תאנים ושלהן. של נשים הללו היו תאנים: ושל שביעית היתה. דהפקר הוו וכל המחזיק בהפקר קנה הא נכריות שהיו בין חמש נשים מקודשות. ואמאי מקודשות אפי' הנכריות והא את וחמור הוא כי היכי דאחיות לא הוי מקודשות (ביחד) לאותו איש הכי נמי נכריות לא ליהוי מקודשות אלא ש"מ מדמקודשות נינהו ש"מ דאת וחמור קני הכל ותיובתא דר' המנונא: אמר ליה היינו דחזאי לרב אויא אמש בחלום. משום דמשתעי השתא במאי דאותיב רב אויא. ולא אוקימנא בהא דמשום הכי נכריות מקודשות כגון דאמר הראויה מכם לביאה תתקדש למעוטי אחיות דאינן ראויות לו לביאה דלא דמיין לאת וחמור דלא קנה הכל דמגו דחמור לא קנה איהו נמי לא קנה: ר' אומר והיתה לאהרן ולבניו. גבי לחם הפנים כתיב דמצי למכתב והיתה לכהנים והיה נוטל אהרן כאחד מבניו אלא מדגלי ביה קרא והיתה לאהרן ש"מ לטפויי מילתא הוא דמחצה לאהרן ומחצה לבניו: אבל האי איתתא לאו בת חלוקה. ליתת עם בניו השתא דקאמר נכסיי לך ולבניך דיה שתטול כאחד מכניה דלא שקלא פלגא. והא הוה עובדא דאמר לה ש"מ נכסיי לך ולבניך ואגבי שמואל פלגא לאתתא: אבולי ואסטרטיגי. שהשליך על בני העיר ועל בני חצר סתם שיקנו לו כתר. אבולי בני העיר. אסטרטיגי חצרנים. ואמר רבי ניתבו אבולי פלגא ואסטרטיגי פלגא ה"נ לגבי עשיריים הוי כתיבי ליתן אחד. דהכי דינא דקי"ל

אם הביא דיעבד אין לכתחלה לא. תימה לר"י דמאי קשיא ליה וכי אין פשוט לו בגומר נכסי לשני בני אדם שיהיו שוים ואפי' הכי במנחה לכתחלה לא ול"כ ע"כ משום דלקרבן גדול קא מכוון ואור"י דהכי פריך דהא סברא היא שלא תטול אשתו אלא כאחד מן הבנים ואפ"ה קאמר רב יוסף דבוטלת מחצה מ"כ ה"נ אע"פ שמסברא יש לנו לומר דלקרבן גדול קא מכוון לא היה לנו ללכת אחר הסברא: **תא שמע** ובני דן חושים. וא"ת דכיון דקרו אינשי לברא בניי א"כ למה הוצרך לומר נכסי לבניי פשיטא שהוא לבנו וי"ל דאגטריך אשה מצא דייתיקי לו מתנה שלא יהיה בה כלום: **שהיו** לו בנים כחושים של קנה. ואע"פ שבאירב למלכים עדיין לא היו לו בנים כל כך מ"מ נקרא כן על שם העתיד כדדרש אשר שם שמות אל תקרי שמות אלא שמות (ברכות דף ז:):

והשביחו גדולים השבח לאמצע.

פירש ריב"ם דה"ה גדולים וגדולים אלא אורחא דמילתא נקט ולא דמי ליורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות (ד) [או] לשותף שהוא כיורד ברשות דשותף אינו מוחל טרחו לחברו אבל אחין מחלי אהדדי: **ואם** אמר ראו מה שהניח בו'. פירש רבינו שמואל ראו מה הניח לנו אבינו ומזומנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו משמע שרוצה לומר שאינו משביח אלא שמחלקו המגיעו ואין לו אלא שבח המגיע לחלקו ואין נראה מדאמר רב ספרא שבח אבוה זוזי שקליהו רב ספרא משמע דשקליהו לכולהו ועוד אם לא לקח אלא המגיע לחלקו מה היה יכול לתבעו הא אמר באיזהו נשך (ב"מ דף סט. ושם) דזוזי כמאן דפליגי דמי ועוד כשיחלקו אם מגיע חלק האחד לחלקו אם כן נמצא שלא היה השבח שלו על כן נראה לר"י כפירוש ריב"ם דשבח שהשביח מכל הנכסים הוי שלו ולא דמי ליורד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות שאין לו אלא שכר טרחו עם היליאה או [1][שותף דהוי כיורד ברשות ונוטל כאדם היינו משום] דיכולים להרויח זה כמו זה ולא מחלי אבל הכא אם הגדולים לא ירויחו (ה) הקטנים לא ירויחו בהם וכן נראין לומר באחי דרב ספרא דקטנים היו ולא היו יכולין להרויח ולהכי כיון דגברא רבה הוא ולא שבח גירסי' וטרח לאחריני אע"פ שלא אמר ראו כאילו אמר ראו ומחלי ליה הקטנים והא דאמר ברים אלו מציאות (שם דף כב:) גבי תמרי דזיקא דיתמי לאו בני מחילה נינהו הכא דאין מפסידין ולא בא בידם הרוח מחלי שפיר: (ו) **בתוספתא** גרסינן **אם אמרו יתומים** [**בפני ב"ד**] **ראו מה שהניח בו'.** ולא ידע ר"י אמאי נקט בני בנים בפני ב"ד אי משום דגלי אדעתיה דלא מחל להם אפי' בפני עדים נמי גלי דעתיה ושמא להכי צריך בפני ב"ד כדי שיתעצמו בדבר לתקן להם שיטריח בשבילם ומדלא תקנו להם ודאי לא מצאו להם תקנה לחלק ומחלו הכל ורב ספרא נמי ידוע היה לב"ד אף על פי שלא אמר ומיהו רשב"ם פי' דה"ה בפני עדים:

השביחו לעצמן. ואע"ג דבהמפקיד (שם דף מ. ושם) בעובדא דמרי בר איסק אמרינן דכיון דשלא ברשות נחת דהא אין מורידין קרוב לנכסי קטן השבח לאמצע הכא לית לן למימר הכי דהתם איכא למימר שמא יחזיק הקרוב בנכסי קטן שאינו כאן אבל הכא ליכא למימר שהקטנים עם הגדולים ביחד אין יכולין להחזיק זה על זה: **לא** שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים. פירש בקונטרס שלא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהם שכרו פועלים ומחמת עצמם היינו שכרו פועלים משלהם משמע שרצה לומר דטעמא דכיון דשכרו משל אביהם הוי לאמצע דאי

ואם הביא חמשים בכלי אחד וחמשים בכלי אחד יצא אם הביא אין לכתחלה לא ואי סלקא דעתך כל כי האי גוונא פלגא ופלגא הוא אפילו לכתחלה נמי הכי השתא התם אגן סהדי דהאי גברא מעיקרא לקרבן גדול קא מכוון והאי דקאמר בשני כלים דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד כמה דאפשר לאיתויי מייתינן [6]והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה ההוא דשדר פיסקי דשיראי לביתיה אמר רבי אמי [8]הראויין לבנים לבנים ראויין לבנות לבנות ולא אמרן אלא דלית ליה כלתא אבל אית ליה כלתא [9]לכלתיה שדר ואי בנתיה לא נסיבן [10]לא שבק בנתיה ומשדר לכלתיה ההוא דאמר להו נכסיי לבניי [11]הוה ליה ברא וברתא מי [12]קרו אינשי לברא בניי [13](ולסלוקי לברתא מעישור קאתי) או דלמא לא קרו אינשי לברא בניי ולמושכה לברתא במתנה קאתי אמר אביי [14]ת"ש [15]ובני דן חושים א"ל רבא דלמא כדתנא דבי חזקיה שהיו מרובין כחושים של קנה אלא אמר רבא [2]ובני פלוא אליאב רב יוסף אמר [3]ובני איתן עזריה ההוא דאמר להו נכסאי לבנאי הוה ליה ברא ובר ברא קרו אינשי לבר ברא ברא או לא רב חביבא אמר קרו אינשי לבר ברא ברא מר בר רב אשי אמר [16]לא קרו אינשי לבר ברא ברא תניא כוותיה דמר בר רב אשי [17]המודר הנאה מבנים מותר בבני בנים: **מתני'** [18]הניח בנים גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע אם אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלים השביחו לעצמן [19]וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הרי אני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: **גמ'** אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא [20]לא שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים אבל שבחו נכסים מחמת עצמן השביחו לעצמן איני והא אמר ר' חנינא אפילו לא הניח להם אביהם אלא

הרי זה שפירש מאה עשרון בשני כלים כגון זה שאמר לך ולבניך ולא קחתי חמשים בכלי (ח) וחמשים בכלי אלא דעבד אכל לכתחלה לא אלא מביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד וקשיא לרב יוסף דאמר מחצה: ופריק **התם אגן סהדי דלקרבן גדול קא מכוון.** לאתויי בכלי אחד והאי דקאמר שני כלים ולא קאמר מאה עשרון להביא בכלי אחד משום דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד יותר מששים עשרון דתנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד שכן הלבור מביאין ביום טוב הראשון של חג שאל להיות בשבת ששים ואחד דיו ליחיד שיהא פחות מן הלבור אחד א"ר שמעון והלא אלו לבנשים ואלו לפרים ואינן נבלגין זה עם זה אלא עד ששים יכולין לבלול כו': **והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה כו'.** משום דבטולי גמרא רבה ורב יוסף הלכתא כרבה[21] איצטריך למימר דהלכתא כרב יוסף בהני תלת: **בשדה.** בפרק השותפין (לעיל דף יב:) גבי ההוא גברא דזבן ארעא אמלא דבי נשא ותלת מילי קאמר רב יוסף התם: **ענין.** בפרק יש נוחלין[22] קנין אימתי חוזר רב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין. ואית דגרס קנין: **ומחלה.** היינו הך דא"ר יוסף קנאי פלגא: **פיסקי דשיראי.** חתיכות מעיל ופתם מלבוש לחלק לבני ביתו: **הראוין לבנים.** מלבושי זכר: **לכלתיה שדר.** ולא לבנותיו ודוקא דאינסיבא בנתיה שאינה מוטלת עליו. (ב) ירושלמי בפ' שני דייני גזירות[23] מי שאלה למדינת הים ואמר יתנו אלו לבניו בנותיו בכלל ואם בשעת מיתה אמר אלו לבניי אין הבנות בכלל: **הוה דאמר להו.** בשעת מיתה: **נכסי לבניי.** ולא היה לו אלא בן אחד זכר וגם בנות היו לו ובעי גמרא מי קרו אינשי לברא יחידאה בניי לשון רבים וא"כ כל נכסיו נתן לבנו ואין הבנות בכלל או לא ויחלקו הבנות עמו: **ובני דן חושים.** אלמא בן אחד קרי לשון רבים: **כחושים של קנה.** שגדלים הרבה ביחד בלע"ז טורוק"ש. אי נמי עלי קנים או קשרי הקנים קרוין כן: **וכר ברא.** בן של אותו בן או של אחר שמת: **מי קרו אינשי לבר ברא ברא.** ולפיכך אמר נכסי לבניי לשון רבים ויחלקו ביניהם או לא קרו ליה ברא והאי דקאמר לשון רבים היינו כדאמרן לעיל ובני פלוא אליאב: **מוסר בכני בנים.** אבל לענין פריה ורביה חשיבי כבנים בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב:): **מתני' השביחו הגדולים את הנכסים.** שמת בעודן בתפוסת הבית: **השביחו לאמצע.** ויטלו קטנים כגדולים וכדמפרש בגמרא שבשבח הנכסים מחמת נכסים: **ואם אמרו.** גדולים לקטנים בפני עדים או אמרו לבית דין או בלבור ראו מה שהניח לנו אבא ומזומנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו ונתעצלו ב"ד לחלוק אז השביחו לעצמן: **וכן האשה.** שמת בעלה. ובגמרא [קמד.] מוקי לה באשה יורשת: **ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת** (ג) **השביחה לעצמה.** והוא דלא שקלה מזוני דאי שקלה מזוני לא דתנן אלמנה מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן (כתובות דף לה:): **גמ' לא שנו.** דהשביחו לאמצע: **אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים.** לא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהם שכרו פועלים והשביחו הנכסים: **מחמת עצמן.** שחפרו ונטעו ושכרו משלהם ולא משל אביהם אז השבח לעצמן: אודייני

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ו מהלכות זכיה ומתנה הל' יד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף ח:
ל ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
לא ד ה ו מיי' שם פי"א הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
לב ז מיי' פ"ט מהלכות מלוה הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רז סעיף מו:
לג ח ט י מיי' פ"ט מהל' נחלות הל' ג ג ועיין בהשגות ומ"מ סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפז סעיף ח:

רבינו גרשום

לוג אחד בס' עשרון נכללין בס"א אין נכללין: לכתחלה לא יצא. והא הכא כיון דאמר הרי עלי מנחה להביא בשני כלים ומשמע דכולן אין מחזיקין בכלי אחד ויתן חציין בכלי אחד וחציין בכלי אחר ואפ"ה לא יצא לכתחלה אלא א"כ הביא ס' בכלי אחד הכא נמי להיכא דאמר סתם נכסיי לך ולכניך אמאי תטול פלגא ותיובתא דרב יוסף: הכי השתא התם. כיון דאמר הרי עלי מנחה עשרון להביא בשני כלים משום קרבן גדול איכוין ואילו אפשר להביא כולן בכלי שרת אחת כך היתה רצונו והאי דקאמר בשני כלים כו'. בשדה. דאמר מעליגן ליה כנכסי דבי מרין: ענין. דאמר מענין לענין ו) ומחצה הכא. דשדר פסקי שיראין לביתיה. חתיכות של מעיל לאנשי ביתו ולא היה לו אשה. מה שיש בהם הראוי לבנים לבנים כו': לכלתיה שדר. שמכבד אדם כלתו משום חביבות בנו: לברא יחידא בניי אי לא. או דלמא לתרויהון בשוה: ובני דן חושים. דאפי' לחד ברא קרי בניי: שהיו מרובים כחושים של קנה. כלומר רוב בנים היו לו כאותן שרטוטין של קנים שיש בקנים שהן ארוכות. ואית דאמרי כחושים של קנים כעלים של קנה שהן קליפות הרבה זו ע"ג זו: מותר בבני בנים. דלא נקראו בני בנים בנים: **פיס'** הניח בנים גדולים וקטנים. והניח להם נכסים: השביחו גדולי' את הנכסי'. שלקחו מתפוסת הבית שמן הנכסים עצמן השביחו האחרים השבח לאמצע הוא שעדיין לא חלקו את נכסיהן. אבל אם אמרו הגדולים לקטנים שהודיעום ואמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ומשביחין לעצמנו ואוכלין השבח לעצמן: לא שנו. דהשביחו לאמצע: אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים. שנפלו מתפוסת הבית ושכרו פועלין להשביחן אבל שבחו מחמת עצמם שהם שבחו וחפרו משלהן אין השבח לאמצע אלא לעצמן: איני. דאם השביח מחמת עצמן אין השכר לאמצע: והאמר ר' חנינא אפי' לא הניח להן אביהן אלא

ו) ל"ל שעסוקין באותו ענין לעיל דף קיד.

מסורת הש"ס

1) לעיל דף קיד:. 2) רש"ל מ"ו. 3) בכל מציעא לט:. 4) [ניטין עד:]. 5) [לעיל קיד.]. 6) [כתובות פי"ג סוה"ל]. 7) רש"ל.

תורה אור השלם

1 ובני דן חשים:
בראשית מו כג
2 ובני פלוא אליאב:
במדבר כו ח
3 ובני איתן עזריה:
דברי הימים א ב ח

גליון הש"ס

גמרא הו"ל ברא וברתא. עי' בתשובת מ"י נדיני כתובה סי' מ':

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה (בע"א) המומר וכו' בכלי אחד וחמשים בכלי אחד אלא דיעבד: (ב) ד"ה לכלתיה וכו' ירושלמי. נ"ב גם הרי"ף הביאו: (ג) ד"ה ואם אמרה וכו' השביחה לעצמה. נ"ב רשב"ם ז"ל לשיטתו אזיל שפירש בגמ' דאשה יורשת בגון שנשא לאונן כו' דלפי זה הא דתנן אם אמרה ראו כו' לאו בלשה יורשת קמיירי אלא מילתא באנפי נפשה היא והכי פירושו ואלמנה שאמרה בב"ד ראו כו' ומיירי בהניח לה נכסים מועטים ואמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו' אפי' השביחה אלף ככר השביחה לעצמה והיינו דוקא אלא שקלה מזוני כו' אבל בלשה יורשת ודאי כשפירשה השביחה לעצמה אע"פ שנזונת מתפוסת הבית ומה שלא פי' רשב"ם דהך בנא מיירי נמי בלשה יורשת היינו משום דתני ראו מה שהניח לי בעלי ומתו שהקשו התוספות: (ד) תוס' ד"ה והשביחו וכו' שלא ברשות ולא לשותף: (ה) ד"ה ואם וכו' הקטנים לא ירויחו. נ"ב עיין בתשב"ץ שמתן טעם גם לגדולים וגדולים: (ו) ד"ה בתוספות ר"ח גרסינן אם אמרו כפני ב"ד ראו כו' ל"ל:

לעזי רש"י

טרוקי"ש. אשכולות.

מי' ל' ל' ל

אודייני. בור וכיסויו ושוכרין אותו להשקות שדות ממימיו: **מחמת עצמו הוא.** שמשמרין אותו הגדולים ולריכין לעמוד על גביו פן יהיה הפקר לכל שואבי מים: **דלנטירותא עבידא.** אין לריכין להוליא משלהן כלום עליו אלא לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו:

עבד (ה) **כהן עיסקא.** וחשיב ליה שבח נכסים מחמת נכסים הוא אל ואין לריך טורח כל כך אלא לקנות ולמכור: **לא שביק גירסיה ורמא לאחריני.** וכמי שאמר ראו מה שהניח לנו אבא דמי. ושמעי׳ מהכא דכל היכא דמאן דהוא כמו רב ספרא אע״ג דלא אמר לעצמי אני עושה כמאן דאמר דמי והשביח לעצמו: **אשה מאי עבידתה.** או תטול כתובתה ותלך לה או תטרח קמי יתמי ותהיה ניזונת ומעשה הילה שלהן ואין לה להשתכר בממון היורשים: **כאשה יורשת.** כגון שנשא ראובן בת שמעון (ב) ומתו וירשו בני ראובן ובת שמעון את נכסי יעקב אבי אביהן או בת הבן בין הבנים דינה כדין האחין או שאמר בעלה תטול אשתי לאחד מן הבנים אם השביחה את הנכסים פירשה לעצמה לא פירשה השבח לאמצע. ואלמנה שאמרה בב״ד ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן (ג) אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת עצמו (ו)[הוא] אשאני אודייני דלנטירותא הוא דעבידא ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי לה: אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן: רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו רב ספרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני: האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה באשה יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן (ג) אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

מתני׳

כהלכתא בלא טעמא. קלת טעם יש דכיון שפיטה את הבית סמכה דעתיה דבן וגם אין לו אמה לדור סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או לבנו משמתא לא ליתן לה נתכוין אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בולא כלום ובמעמד שלשתן לא רלו חכמים להטריח להבית עדים ולעשות קנין דמשמתא כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ובראה לר״י דבמעמד שלשתן אם חזר ומחלו אינו מחול ומפורש בכמה מקומות: **הניח** בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה. עד כאן שיטת הר״מ ז״ל:

ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דאמרה הכי אית לה מזוני ואין נראה לרשב״ם דדוקא אם מכרה כתובתה או (ו) לקחה כתובתה בבית דין אין לה מזונות אבל זו שלא לקחה כלום מכתובתה אלא נכסי מלוג שלה או מה שירשה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות דאפי׳ מכרה מקלת כתובתה אמרינן בפרק אלמנה (כתובות דף לח.) דלית דחש ליה לדר׳ שמעון דאמר מקלת כסף כל כסף ולא הפסידה מזונות כ״ם נכסי מלוג דלא שייכי כלל לכתובתה וגם מה שפירש שאם נתעללו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא ידע רשב״ם מנליה דלעולם הויא בחזקת יורשים עד שיבעיעו ב״ד דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בבית דין והכא מיירי דוקא באשה יורשת: **בית** ואכסדרה מהו. דהכי דעלייה לא קנה מטוס אכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם תמלא לומר לא קנה מטוס דאין בו תשמיש בית שני בתים זה לפנים מזה מהו דכבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעיא דשני בתים לבית ואכסדרה:

מתני׳

אודייני. בור וכיסויו ושוכרין אותו להשקות שדות ממימיו: **מחמת עצמו הוא.** שמשמרין אותו הגדולים ולריכין לעמוד על גביו פן יהיה הפקר לכל שואבי מים: **דלנטירותא עבידא.** אין לריכין להוליא משלהן כלום עליו אלא לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו:

עבד (ה) **כהן עיסקא.** וחשיב ליה שבח נכסים מחמת נכסים הוא אל ואין לריך טורח כל כך אלא לקנות ולמכור: **לא שביק גירסיה ורמא לאחריני.** וכמי שאמר ראו מה שהניח לנו אבא דמי. ושמעי׳ מהכא דכל היכא דמאן דהוא כמו רב ספרא אע״ג דלא אמר לעצמי אני עושה כמאן דאמר דמי והשביח לעצמו: **אשה מאי עבידתה.** או תטול כתובתה ותלך לה או תטרח קמי יתמי ותהיה ניזונת ומעשה הילה שלהן ואין לה להשתכר בממון היורשים: **כאשה יורשת.** כגון שנשא ראובן בת שמעון (ב) ומתו וירשו בני ראובן ובת שמעון את נכסי יעקב אבי אביהן או בת הבן בין הבנים דינה כדין האחין או שאמר בעלה תטול אשתי לאחד מן הבנים אם השביחה את הנכסים פירשה לעצמה לא פירשה השבח לאמצע. ואלמנה שאמרה בב״ד ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן (ג) אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

מתני׳

כהלכתא בלא טעמא. קלת טעם יש דכיון שפיטה את הבית סמכה דעתיה דבן וגם אין לו אמה לדור סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או לבנו משמתא לא ליתן לה נתכוין אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בולא כלום ובמעמד שלשתן לא רלו חכמים להטריח להבית עדים ולעשות קנין דמשמתא כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ובראה לר״י דבמעמד שלשתן אם חזר ומחלו אינו מחול ומפורש בכמה מקומות: **הניח** בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה. עד כאן שיטת הר״מ ז״ל:

נרכת

דמי הוו אמרי גדולים ראו מה שהניח לנו אביו היו אוהבי הקטנים או קרוביהם משכירים להם פועלים משל אביהם בשביל ומלמלא אודעיניהו אחולי אחלי בגייהו ובעובדא דמרי בר מיסק (ב״מ דף לט.): דא״ל אחוה לפלוג לי נמי מפרדיסי ובוסתני דשמל ואמר ליה רב חסדא שפיר קאמר לך דתנן הניח גדולים וקטנים כו׳ השבח לאמצע לא שמלם בעצמו אלא השכיר פועלים ממעות הירושה ואותו הלחם נמי היה מוצא קרובים דהוי שתלי ליה וכן אחי דרב ספרא היו מוצאין שישתכרו במעותיהן דאין טורח למכור ולקנות אי נאו אחוה כאומר להן ראו ופריך מאודייני דמחמת עצמו הוא שאלא היו מוצאין שיעשה להם אותה שמירה לפי שצריך לעמוד שם זמן מרובה ומשני דקטנים גופייהו מנטרי ואם היו מודיעין להם היו עושין ועוד יש פירוש רבינו תם ופירוש ריב״ם ולא ישרו בעיני ר״י: **אודייני.** פי׳ בקונטרס בור וכסויו ואין נראה לרבינו תם אלא מפרש שהוא כלי גבוה שעומדים עליו שומרי שדות וכרמים לראות מעליו למרחוק וגם הוא ראוי ליתן עליו כדאמרינן בפרק במה דמועד קטן (דף מז.) יתן על גבי מטה או על גבי פסקל או על גבי אודייני ויש ספרים שכתוב בהן אידווני כמו דוי להכא ולהכא (תמיד דף כו: וכשבת לה.): **באשה** יורשת. פירש בקונטרס כגון ראובן שנשא את שמעון אחיו ומת יעקב אביהם ואחר כך מתו ראובן ושמעון אלו יורשין בני ראובן ובת שמעון מאביהן וקנת קשה לישנא דראו מה שהניח לי בעלי דמשמע דירשה מבעלה ולא מיעקב ופירש ריב״ם אשה יורשת שנשא ראובן את שמעון אחיו ומת ויהיו לו לראובן אחים קטנים או בני אחים קטנים דהוו יתמי והרי היא יורשת את בעלה עם הקטנים שהיא במקום אביה ומיהו קשה (ד) דקאמרי בסמוך דטרחא קמי יתמי דמשמע בני בעלה על כן נראה לר״י פירוש הקונטרס דכיון שבעל אוכל פירות ירושתה כל ימי חייו כדין שיך שפיר ראו מה שהניח בקונטרס שאמר הבעל אחר שפירש בקונטרס כאחד מן הבנים: מטול האשה כאחד מן הבנים:

ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דאמרה הכי אית לה מזוני ואין נראה לרשב״ם דדוקא אם מכרה כתובתה או (ו) לקחה כתובתה בבית דין אין לה מזונות אבל זו שלא לקחה כלום מכתובתה אלא נכסי מלוג שלה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות דאפי׳ מכרה מקלת כתובתה אמרינן בפרק אלמנה (כתובות דף לח.) דלית דחש ליה לדר׳ שמעון דאמר מקלת כסף כל כסף ולא הפסידה מזונות כ״ם נכסי מלוג דלא שייכי כלל לכתובתה וגם מה שפירש שאם נתעללו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא ידע רשב״ם מנליה דלעולם הויא בחזקת יורשים עד שיבעיעו ב״ד דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בבית דין והכא מיירי דוקא באשה יורשת: **בית** ואכסדרה מהו. דהכי דעלייה לא קנה מטוס אכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם תמלא לומר לא קנה מטוס דאין בו תשמיש בית שני בתים זה לפנים מזה מהו דכבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעיא דשני בתים לבית ואכסדרה:

אודייני השכר לאמצע. כור וכסויו הוא שמחמת עצמו הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר כראון ואעפ״כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גירסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע״ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני׳ וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש״מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר׳ ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ישמעון שנשאה לא היה לו יורש רמת ראובן ואח״כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) ולי בעלי׳ הריני משבחת לעצמי השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיורשת היא לאמצע השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואע״ג דלא פירשה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפרישה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו׳. פשיטא. ז) מה לי היא משאר יורשין דמפרשי הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהו. אע״ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו׳ קמ״ל הואיל דאמרה ראו כו׳ דלא אחילה להו

אודייני. כור וכסויו השכר לאמצע. והאי אודייני דמחמת עצמן הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר כראון ואעפ״כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גירסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע״ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני׳ וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש״מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר׳ ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ישמעון שנשאה לא היה לו יורש רמת ראובן ואח״כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) ולי בעלי׳ הריני משבחת לעצמי השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיורשת היא לאמצע השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואע״ג דלא פירשה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפרישה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו׳. פשיטא. יורשין דמפרשי הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהו. אע״ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו׳ קמ״ל הואיל דאמרה ראו כו׳ דלא אחילה להו

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה עבד בהו עסקא וכו' וא"ל טורח. נ"ב עי' בב"מ דף קח ע"ב מבואר דלשב' בתנות הוא טורח קל יותר מזה וא"כ פשיטא דהיה כמו מחמת נכסים וק"ל: (ב) ד"ה באשה יורשת כגון שנשא לראובן בת שמעון אחיו ומת יעקב אביהם ואח"כ מתו ראובן ושמעון וכו' בני לראובן ובת שמעון וכו' ואלמנה שאמרה. נ"ב כלומר יפיקא דמני אם אמרה ראו כו' לא קאי אאשה יורשת אלא סכי פירושו ואלמנה כו' דאל"כ מאי האי דקאמרה ראו מה שהניח לי בעלי וכו' וכמו שהקשו התוס': (ג) ד"ה שוויהו וכו' מדה ומדה הם. נ"ב לא קאי אלא אחשיא אשה לבנו דאמר אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא דהנך תוס' מגלים אחתם: (ד) תוס' ד"ה באשה וכו' ומיהו קשה דקאמרי'. נ"ב והכי"ק כתב ח"ל כגון לראובן שנשא בת שמעון אחיו ומת שמעון והניח בנות ומת לראובן בלא בנים נמצאת אשת לראובן יורשת בעלה עם אחיותיה בנות שמעון עכ"ל ולפי זה איך בשיר לישנא דיתמי:

הגהות הגר"א

[א] רשב"ם ד"ה קנאו. מוקמינן. נ"ל ומוקמינן. וכ"ל כמנהר (כמ"ש ייחד לו כו' כגון שהיה אוכלו כו' אפי' כו') ומ"ש ובמסכת גיטין דקי אלמנעלה (דגם שם איתא דהי הלכתא בלא טעמא. ובדפוס יש הגירסא בכתב"ס "כדלקמן ובמסקינא מוקמינן" וא"ש ב"כ כמ"ל):

מוסף רש"י

המשיא אשה לבנו גדול בבית. בית מיוחד שאינו דר בו אלא עשאו לו בית אחנות (גיטין יד:). **כהלכתא בלא טעמא.** כאילו קבלה משה הלכה מסיני, שאין צריך לתת בה טעם (שם). **הכותב כל נכסיו לאשתו.** בלשון מתנה (לעיל קלא:). **לא עשאה אלא אפוטרופא.** להכניס ולהוציא ואינ"ש שתתנו לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו וחפקר ב"ד הפקר (גיטין יד:) דאומר הדעת הוא דאין אדם מניח את בניו ונותן את הכל לאשתו ולא נתכוין אלא לעשותה אפוטרופא כדי שיאכלו לה בניו כבוד משום דאוקי אכיהון נכסי כדאיתה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה ויהיו כפופים לה, ומני לה מהני תלת מילי דשוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא, דדבר נגיאה הם, כפי שאנו מגיחין מה שכתוב בגיטין לה הכל ליגן אחר אומד דעתנו, ובסכיב מרע מיירי, וכמו כפי לקמן בגרירא היקר (לעיל קלא:). **במעמד שלשתן.** אלפי שהבבר נהוג בין הקומרים והמנומים תקנו את הדבר לקנות בשמירה במעמד שלשתן, כפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין (לקמן קחח:).

רבינו גרשום

אודייני. כור וכסויו השכר לאמצע. והאי אודייני דמחמת עצמן הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר כראון ואעפ״כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גירסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע״ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני׳ וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש״מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר׳ ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ישמעון שנשאה לא היה לו יורש רמת ראובן ואח״כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) ולי בעלי׳ הריני משבחת לעצמי השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיורשת היא לאמצע השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואע״ג דלא פירשה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפרישה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו׳. פשיטא. יורשין דמפרשי הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהו. אע״ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו׳ קמ״ל הואיל דאמרה ראו כו׳ דלא אחילה להו

ז) נראה דל"ל פשיטא הואיל ויורשת היא מה לי היא משאר יורשין דמפרשי אם פירשו.